

**Fakulteta za šport
Gortanova 22
1000 Ljubljana**

**Zveza društev športnih pedagogov Slovenije
Gortanova 22
1000 Ljubljana**

Datum: 15. maj 2007

Zadeva: Pripombe na Pravilnik o normativih in standardih za izvajanje programa osnovne šole

Spoštovani!

Katedra za šolsko športno vzgojo na Fakulteti za šport je na svojem sestanku dne 15. maja 2007 obravnavala predlog Pravilnika o normativih in standardih za izvajanje programa osnovne šole ter sprejela naslednje strokovno mnenje:

Na spletnih straneh Ministrstva za šolstvo in šport je bil 7. maja 2007 objavljen predlog Pravilnika o normativih in standardih za izvajanje programa osnovne šole. Ob pregledu njegovih členov želimo opozoriti na nekaj problemov, ki se dotikajo izpeljave obveznega in razširjenega programa športne vzgoje v osnovnih šolah.

Izpeljava športnih programov je v veliki meri odvisna od strokovnega pristopa, ki zahteva zaradi čedalje večjih razlik v telesnih značilnostih in gibalnih sposobnostih otrok in mladine ustrezno diferenciacijo ciljev in posledično diferencirano izbiro vsebin, predvsem pa individualizirano obremenitev. Ključni problem pri zagotavljanju kakovosti in varnosti so tudi ustrezni standardi in normativi. Že dolgo je poznano, da velikost skupine pomembno vpliva na uresničevanje ciljev predmeta Športna vzgoja, izbirnih predmetov s tega področja, športnih dni, pa tudi interesnih programov. Športna vzgoja ima izredno kompenzacijsko funkcijo; z ustrezno izpeljavo poskušamo nevtralizirati posledice današnjega sedečega načina življenja. Tako kot povsod v razvitem svetu je prišlo tudi pri nas do izjemnih sprememb v telesnem in gibalnem razvoju mladih; te spremembe ki imajo predvsem negativne trende, ki kažejo na epidemičen pojav prekomerne telesne teže in debelosti pri mladih in odrasli populaciji ter zaradi neustreznih gibalnih dražljajev v mladosti tudi porast osteoporoze v starejšem življenjskem obdobju.

Tudi v Sloveniji opažamo naslednje pojave:

1. Izjemno se povečuje delež prekomerno težkih in debelih otrok in mladine (delež teh se je povečal z 12% leta 1986 na 22 do 24% leta 2006). Opozarjamo, da je zastrašujoč predvsem trend sprememb, saj izrazit porast prav po letu 2003 kaže, da bomo kmalu tudi pri nas lahko določenim skupinam mladih priporočali le posebno obravnavo. Več o tem si lahko preberete v 13. poglavju knjige *Obesity in Europe* (urednika Brettschneider in Naul, 2007); zborniku Inštituta za varovanje zdravja Z in za zdravje otrok (urednica Polona Bracar, 2007) ter na spletnih straneh www.fsp.uni-lj.si/didaktika
2. Prav tako zaznavamo znaten upad v nekaterih gibalnih sposobnostih otrok in mladine; zmanjšuje se predvsem splošna vzdržljivost mladih (posledica tega so porast kroničnih

nenalezljivih boleznih, kot so bolezni srca in ožilja, diabetes tipa 2...) in moč rok in ramenskega obroča (Bos, 2003, Strel, Kovač in Jurak, 2004, Armstrong, 2007, Niederhaus, 2007), kar posledično povzroča slabo držo, v kasnejših letih pa okvare hrbtenice.

3. Otroci so čedalje bolj različni, saj se povečujejo razlike tako v telesnih značilnostih (imamo čedalje več debelih, pa tudi podhranjenih oziroma tistih z motnjami hranjenja) kot gibalnih sposobnostih (čedalje več otrok ima izjemno razvite sposobnosti ali pa so njihove sposobnosti na tako nizki ravni, da že onemogočajo normalno gibanje), to pa zahteva vedno večjo diferenciacijo programov in individualno načrtovanje obremenitev pri vadbi (Rychtecky, 2007; Kovač, Strel in Leskošek, 2007, Telama, Nupponen in Laakso, 2007).
4. Priporočena količina strokovno vodene gibalne dejavnosti, ki naj bi imela pozitivne učinke na zdravje otrok, je vsaj 180 minut tedensko (Council of Europe, 2002). Zaradi prevelikih skupin številni raziskovalci pri nas in v tujini merijo čas otrokove aktivnosti med vadbo. Pri šolski uri, ki je dolga 45 minut, čas otrokove aktivnosti približno 15 minut, čas tiste aktivnosti, kjer je priporočena obremenitev tolikšna, da ima pozitivne vplive na zdravje, pa le 8 minut (Štemberger, 2004, Graf in Dordel, 2007). Zato kot temeljni ukrep za povečanje ustrezne aktivnosti zahtevajo zmanjšanje števila učencev v vadbenih skupinah.
5. Opažamo, da številni otroci ob vstopu v šolo nimajo razvitih temeljnih gibalnih vzorcev, kot so hoja, tek, zmožnost enonožnega ali sonožnega odriva, zmožnosti metanja, visenja, plezanja, plazenja ... (Štemberger, 2004). Te so pred leti pridobili predvsem s spontano gibalno aktivnostjo v prostem času; danes otroci že v najzgodnejšem otroštvu preživljajo prosti čas pretežno sede ob televizijskem ali računalniškem zaslonu (Heseker in Oepping, 2007, Rychtecky, 2007, Strel, Kovač in Jurak, 2007), zato je izoblikovanje teh osnovnih gibalnih stereotipov oteženo, posebej še, ker jih osvajajo prepozno.
6. V običajno šolo smo všolali otroke s posebnimi potrebami, nismo pa zmanjšali števila otrok v skupinah in učitelje pripravili na odgovorno, a še kako pomembno delo z njimi. Številni otroci s posebnimi potrebami potrebujejo posebno, specifično obravnavo. Pristop do njih, v kakršnem so se znašli učenci in učitelji, je nehuman, saj večina učiteljev nima ne potrebnih znanj (razen tistih, ki so bili vključeni v program zdravstvena vzgoja in priolagojena športna vzgoja v času študija na Fakulteti za šport) ne možnosti (zaradi prevelikih skupin), da bi jim ponudili individualne programe vadbe, ki bi lahko pripomogli k njihovi vključenosti v skupino in jim olajšali njihove pomanjkljivosti. Športna vzgoja je lahko namreč tudi izjemno sredstvo s kompenzacijskimi in (re)socializacijskimi učinki.
7. Zaznavamo čedalje večjo odgovornost šol in športnih pedagogov za varno izvedbo športne vadbe. Število tožb se izjemno povečuje, zaradi odškodninske odgovornosti pa učitelji izpuščajo nekatere pomembne vsebine (npr. akrobatiko in preskoke, ki odločilno vplivajo na gradnjo kostnega tkiva in posledično manjšo stopnjo osteoporoze v odraslosti) ali pa so vsebine organizacijsko neprimerno izvedene (npr. pri krajšem izletu učenci ne dobijo številnih informacij, ki so pomembne za kasnejše varno gibanje v gorah).

8. Motivacija mladih se spreminja. Če je gibanje za otroka v prvih letih šolanja še izjemno atraktivna dejavnost, se motivacijska struktura mladih v obdobju adolescence zelo spremeni. Nekoliko težji napor, izkazovanje s športom stopijo v ozadje, mladi želijo preživljati prosti čas predvsem na pasivne načine. Evropski raziskovalci ugotavljajo, da se z vsakim letom starosti zmanjša gibalna dejavnost mladih za 3% pri fantih in za 7% pri dekletih (Brettschneider in Naul, 2004). Zato so motivacijski pristopi danes za učitelja izjemno zahtevni; predvsem smo uspešni, če je vadba individualizirana in v veliki meri prilagojena posamezniku, saj se le tako mladostnik počuti cenjenega. Zahtevajo pa tudi vključevanje novih, atraktivnih vsebin v šolske programe (npr. kolesarjenje, plezanje po umetni plezalni steni, borilen veščine). To pa zahteva bistveno manjše skupine.

Zato podajamo pripombe na naslednje člene pravilnika:

Pripombe k členu 15:

Pri urah športne vzgoje izvaja individualno vadbo z gibalno oviranim učencem profesor športne vzgoje, ki ima za to ustrezna dodatna znanja.

Zapis 15. člena je trenutno v oporeki s tretjim odstavkom 1. člena tega pravilnika. Z individualno vadbo lahko namreč pomembno prispevamo k vključevanju gibalno oviranega učenca v vsakdanje življenje; z ustrežno, prilagojeno vadbo mu nudimo možnosti za zmanjšanje težav, ki jih prinaša oviranost. Žal opažamo, da so številni učenci z gibalno motnjo opravičeni športne vzgoje, kar je v nasprotju s temeljnimi nameni vključevanja otrok s posebnimi potrebami v običajne šole, predvsem pa z zapisi tretjega odstavka prvega člena tega pravilnika.

Pripombe k členu 27:

Nedopustno je, da se ob všolanju učencev s posebnimi potrebami v nek oddelek število učencev v tem oddelku ne zniža, zato predlagamo odpravo tega člena in dopolnitev 26. člena tako, da se ob všolanju enega učenca s posebnimi potrebami v oddelek normativ zniža na 25 učencev, ob všolanju dveh pa na 22. Več kot dva učenca naj ne bi bila v enem oddelku, saj je pri več kot dveh delo v razredu izjemno oteženo. Zapis 27. člena v takšni obliki pomeni izjemno nehuman pristop do teh učencev in je v temeljnem nasprotju s tretjim odstavkom prvega člena.

Pripombe k členu 32:

Poudarjamo, da je zaradi vseh zgoraj navedenih argumentov normativ 20 učencev v vadbeni skupini **neustrezen**, saj ne zagotavlja kakovostne izvedbe individualizirane vadbe, ne omogoča priporočenih obremenitev, ki imajo pozitivne učinke na telesni in gibalni razvoj, in ne zagotavlja ustrezne varnosti. Zato predlagamo, da v Sloveniji preidemo na postopno **znižanje normativa na 16**.

Popolnoma strokovno nedopustno pa je, da se skupine lahko oblikujejo z združevanjem iz sosednjih razredov. Učni načrt za športno vzgojo ima za vsak razred posebej opredeljene cilje in predlagane vsebine. Razlike v telesnem in gibalnem razvoju otrok so danes med posameznimi razredi tako velike, da je strokovno popolnoma neutemeljeno združevati

različno stare učence v eno skupino. Opozarjamo, da tega ne delamo pri nobenem predmetu. Zato predlagamo, da se tretji in četrti stavek drugega odstavka 32. člena črtata.

Že več let opozarjamo tudi, da so interesne dejavnosti del razširjenega programa šole, za športne interesne dejavnosti pa ni nikjer naveden normativ za velikost vadbenih skupin. Te velikokrat presegajo veljavni normativ za oblikovanje skupin, zato se poraja vprašanje, kakšna bo pravna praksa v primeru poškodb pri določeni dejavnosti in posledično odškodninske odgovornosti glede zagotavljanja varnosti. Zato predlagamo, da se doda v drugi odstavek 32. člena naslednji tekst

Normativ za oblikovanje učnih skupin pri športni vzgoji v 5. razredu osemletne osnovne šole in od 6. razreda dalje ***ter pri interesnih športnih dejavnostih, ki jih organizira šola kot del razširjenega programa, je ....***

Prav tako predlagamo, da k temu členu dodamo, da ima vsak učenec s posebnimi potrebami pravico do individualne obravnave, zato se v primeru, ko je v učni skupini pri športni vzgoji učenec s posebnimi potrebami, zanj organizira individualna vadba po posebnem programu, ki ga pripravi učitelj športne vzgoje in zdravnik, vodi pa jo učitelj športne vzgoje z dodatnimi znanji.

Pripombe k členu 36:

Zapis 36. člena ni ustrezen, saj govori le o spremstvu. Na dnevih dejavnosti pouk poteka po posebnem programu, kjer je učitelj izvajalec programa, s katerim uresničuje zastavljene cilje, in ni le spremljevalec. Izvedba številnih dejavnosti je pri normativu 15 nevarna, posebej če je učitelj edini spremljevalec skupine. Ob morebitni nesreči npr. na športnem ali naravoslovnem dnevu mora učitelj, ki vodi skupino, spremljati poškodovanega otroka v bolnico ali zdravstveni dom, zato je nujno, da sta vsaj z mlajšimi starostnimi skupinami ne glede na velikost skupine vedno prisotni dve odrasli osebi.

Pripombe k členu 38:

Že vrsto let opozarjamo, da v tem členu manjkata opredelitvi za dve pomembni dejavnosti: pohodništvo in gornišstvo ter kolesarski izlet. Zaradi neustrezne normativne ureditve so športni dnevi s pohodniško vsebino postali v veliki meri izleti, kjer je nevarnost minimalna. Učenci ne spoznajo gibanja v gorskem svetu v različnih pogojih, ne doživijo daljšega hodilnega napora in se ne naučijo temeljnih pravil varne hoje v gore. Temu primerno se povečuje število nesreč v gorskem svetu (število smrtnih žrtev presega letno številko 50, vse več pa je tudi poškodb), ki so posledica premajhnega znanja na tem področju. Nekoliko intenzivnejša hoja v naravnem okolju, ki ga ponuja Slovenija, pa je tudi najprimernejša in najcenejša oblika prostočasne dejavnosti za tiste skupine prebivalcev, ki si drugih dejavnosti ne morejo privoščiti. Ima neprecenljivo vrednost za človekov gibalni in funkcionalni razvoj, omogoča zanimivo, cenovno dostopno preživljanje človekovega prostega časa in ima tudi pomemben prispevek k oblikovanju okoljske zavesti in slovenske nacionalne identitete.

Predlagamo, da v člen vključimo naslednji tekst (ki je že vključen v učni načrt)

Na planinskem pohodu veljajo naslednji normativi:

Vedno morata spremljati skupino učencev vsaj dva odrasla spremljevalca.

Na pohodu v nižjem svetu in v sredogorju je na enega spremljevalca poleti lahko do petnajst udeležencev, pozimi pa do deset. V visokogorju spremljevalec poleti ne sme imeti v skupini več kot dvanajst učencev, pozimi pa šest.

Za kolesarski izpit je predviden normativ 5 učencev na učitelja, nato pa ni podanega normativa za izpeljavo kolesarskih izletov, kjer bi lahko učenci preizkusili osvojeno znanje. Zato predlagamo, da se doda normativ 10 učencev na učitelja za izpeljavo kolesarskih izletov (to je tudi zapis v učnem načrtu za športno vzgojo). To se nam zdi toliko pomembneje, saj je kolesarjenj v izjemnem porastu in je eden najbolj množičnih športov, s katerim se ukvarjajo odrasli prebivalci Slovenije (Sila in Doupona, 2007).

Pripombe k členu 41:

Zaradi čedalje večjih razlik v telesnem in gibalnem razvoju predlagamo, da se člen dopolni v drugem odstavku z naslednjo alinejo:

- 3 ure interesnih dejavnosti za učence, ki imajo težave v telesnem in gibalnem razvoju

Natančneje pa naj se opredeli, v kakšnem obsegu se sistemizira dodatna strokovna pomoč za učence s posebnimi potrebami pri pouku športne vzgoje.

Katedra za šolsko športno vzgojo:
Prof. dr. Janko Strel, predstojnik katedre
Doc. dr. Marjeta Kovač
Doc. dr. Gregor Jurak
Dr. Gregor Starc
Dr. Matej Majerič
Dr. Maja Bučar Pajek
Mag. Tjaša Filipčič
Neja Markelj, mlada raziskovalka

S pripombami se strinjajo tudi naslednje katedre:

Katedra za gornišstvo, športno plezanje in dejavnosti v naravi
Izr. prof. dr. Stojan Burnik, predstojnik katedre
Doc. dr. Blaž Jereb
Doc. dr. Maja Pori

Katedra za pedagogiko športa
Izr. prof. dr. Jože Štihec, predstojnik katedre

Katedra za športno dejavnost posameznikov s posebnimi potrebami:
Izr. prof. dr. Damir Karpljuk, predstojnik katedre

Katedra za predšolsko športno vzgojo
Izr. prof. dr. Mateja Videmšek, predstojnica katedre

Katedra za filozofijo športa
Dr. Milan Hosta

Katedra za plese
Doc. dr. Meta Zagorc, predstojnica katedre
Dr. Petra Zaletel
Tina Jarc Šifrar

Katedra za gimnastiko

Izr. prof. dr. Ivan Čuk, predstojnik katedre

Katedra za košarko

Izr. prof. Brane Dežman, predstojnik katedre

Katedra za odbojko

Dr. Marko Zadražnik

Pripombe je obravnaval tudi IO Zveze društev športnih pedagogov na svoji seji dne 15. 5. 2007 in sprejel naslednji sklep:

IO Zveze društev športnih pedagogov se strinja z vsemi pripombami, ki jih je pripravila Fakulteta za šport. Njihovo upoštevanje pri pripravi novega pravilnika pomeni zagotavljanje večje kakovosti in varnosti pri izvedbi športnih dejavnosti v šoli, predvsem pa humanejši pristop do otrok s posebnimi potrebami.

Zveza društev športnih pedagogov Slovenije:

Marjan Plavčak, prof. športne vzgoje, predsednik